DOI: 10.31648/pw.12125

Mirosława Wielopolska-Szymura
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7951-3698
University of Silesia in Katowice

TREŚCI I PROGRAMY PRZEZNACZONE DLA LUDNOŚCI UKRAIŃSKIEJ W DZIAŁALNOŚCI POLSKIEGO RADIA DLA ZAGRANICY ORAZ POLSKIEGO RADIA DLA UKRAINY

Content and programs dedicated to the Ukrainian population in the activities of the Polish Radio External Service and the Polish Radio for Ukraine

Abstract: The author analyzes the program offer and changes in the structure of Polish Radio, made to meet the information and cultural needs of Ukrainian citizens who were in a war crisis after Russia's full-scale attack on Ukraine in February 2022. The activities of the language editorial offices operating in Polish Radio External Service were reviewed, the content offered by Polish Radio for Ukraine was analyzed, and the groups of topics related to Ukraine were characterized. The collected material confirms the assumption that the Polish public radio has undertaken the obligation to inform about Ukraine and the Polish public radio is involved in supporting Ukraine and its citizens, as well as helping to combat Russian propaganda and disinformation about the war in Ukraine.

Keywords: Polish Radio External Service, Polish Radio for Ukraine, war in Ukraine, international broadcasting, East Europe

Wstęp

Pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 r. wywołała zawodową mobilizację dziennikarzy na całym świecie. Media skupiły uwagę na relacjonowaniu zdarzeń z ukraińskiego frontu, wysyłając tam bezpośrednio swoich reporterów lub korzystając z serwisów agencyjnych. Rozgłośnie radiowe i stacje telewizyjne w Polsce uczyniły to samo, jednak niektóre redakcje poszły o krok dalej. W wielu przypadkach stworzyły nowe regularne serwisy poświęcone tylko kwestiom Ukrainy albo utworzyły nowe działy redakcyjne służące odtąd zbieraniu i rozpowszechnianiu rozbudowanych wiadomości o sąsiedzie ze Wschodniej Europy. Szczególnie warto przyjrzeć się działalności Polskiego Radia, a zwłaszcza Polskiego Radia dla Zagranicy. Rozbudowało ono już istniejącą Redakcję Ukraińską i wzbogaciło o nowe

treści przeznaczone dla ludności ukraińskiej, uciekającej przed wojną do Polski. Niniejsza analiza wpisuje się w – jak dotąd nieliczne – badania nad programami radiowymi w zakresie tematyki ukraińskiej (Szydłowska | Doliwa 2024; Wójciszyn-Wasil | Białek-Szwed 2023), poszerzając już istniejącą perspektywę badawczą.

Celem niniejszej analizy jest eksploracja form aktywności publicznych rozgłośni o specjalnym przeznaczeniu (formacie) w zakresie tworzenia treści o tematyce ukraińskiej i kierujące przekazy do obywateli Ukrainy. Badania mają charakter analizy systemowej, opartej na badaniu wybranych elementów systemu medialnego polegającym na analizie ramówki (analiza programu radiowego) (Antoine 2016, 77-82) i specjalistycznych programów radiowych oraz serwisów internetowych poświęconych Ukrainie, oraz analizy jakościowej z wykorzystaniem elementów krytycznej analizy dyskursu (Fairclough 2003; Dijk van 1988). Tak przyjęte metody badawcze mają na celu weryfikację głównych założeń badawczych, takich jak: polskie radio publiczne przyjęło na siebie obowiązek informowania o Ukrainie, polskie radio publiczne włącza się w pomoc na rzecz Ukrainy i jej obywateli, pomaga w zwalczaniu rosyjskiej propagandy i dezinformacji na temat wojny w Ukrainie.

Stacjami radiowymi, jakie zostały poddane analizie, są dwie stacje radia publicznego: rozgłośnia międzynarodowa Polskie Radio dla Zagranicy oraz nowo utworzone Polskie Radio dla Ukrainy. Uwzględnienie Polskiego Radia dla Zagranicy i jego „stacji-córki" wynika z roli, jaką pełnią rozgłośnie międzynarodowe w krajobrazie medialnym świata (Wielopolska-Szymura 2019).

Zainteresowanie mediów tematyką ukraińską po ataku Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r. było naturalną konsekwencją działalności mediów w zakresie pełnienia przez nie funkcji informacyjnej (McQuail 2012, 111-112), a także istnienia mechanizmów funkcjonowania mediów opisanych w teoriach komunikowania. Jedną z nich jest teoria *news values*, która zakłada, że media interesują się wydarzeniami uznawanymi za istotne z perspektywy organizacji medialnych (Galtung | Ruge 1965), które nierzadko atrakcyjność tematu postrzegają przez pryzmat jego wartości ekonomicznej, ponieważ wpływa na zasięg i popularność danego medium (i w efekcie na liczbę kontraktów reklamowych). Zainteresowanie to tłumaczy również teoria kultury newsa, gdyż wiadomości o Ukrainie są aktualne i przyciągają uwagę odbiorców (Allan 2006), oraz teoria ustanawiania porządku dnia (*agenda settings*), ponieważ media wyznaczają hierarchię ważności zdarzeń (McCombs 2008), dokonują ich selekcji (*gatekeeping*) (Shoemaker | Vos 2009) oraz określają ramy poznawcze dla relacjonowanych zdarzeń (*framing*) (Vreese De 2005, 51 i n.).

Na międzynarodowe relacje informacyjne wpływają różne czynniki, w tym determinanty systemowe, ustalenia między mediami i cechy charakterystyczne narodów. Głównymi determinantami zasięgu są wielkość gospodarki i obecność międzynarodowych agencji informacyjnych, przy czym niezmiennie największy zasięg na całym świecie uzyskują Stany Zjednoczone (Wu 2000, 126). Istotną rolę odgrywa intermedialne ustalanie agendy, czyli założenie, że jeśli jedno respektowane

medium relacjonuje jakieś zdarzenie, to należy to powielić, m.in. zaobserwowano korelacje pomiędzy „New York Timesem" a telewizyjnymi programami informacyjnymi (Golan 2006, 326-327). Czynniki takie jak odchylenie, znaczenie, powinowactwo kulturowe i pozycja w hierarchii narodu również wpływają na wartość informacyjną (*newsworthiness*) (Golan 2006, 323). Jednocześnie znaczenie wiadomości międzynarodowych wzrosło wraz z globalizacją, ponieważ przyczyniają się one do porozumienia międzykulturowego i kreowania międzynarodowej dobrej woli (Bansal 2003, 32-33). Newsy międzynarodowe, rozpowszechniane za pośrednictwem różnych platform medialnych, mogą potencjalnie wpływać na kwestie globalne, od wojny i pokoju po kwestie ekologiczne (Wu 2007, 540-544). Jednak zapośredniczony charakter wiadomości międzynarodowych może prowadzić do zniekształconych lub wadliwych prezentacji wydarzeń na świecie (Chang 1998, 548-558).

Na podstawie istniejących teorii i badań, można przyjąć założenie, że ze względu na bliskość konfliktu zbrojnego, toczącego się za granicami jakiegoś państwa, oraz ze względu na bezpieczeństwo narodowe, zainteresowanie daną tematyką nie musi się zmniejszać mimo upływu czasu od pierwotnej przyczyny wystąpienia danej sytuacji. Oznaczałoby to, że polskie media, w tym radio publiczne, w naturalny sposób utrzymują wysokie zainteresowanie tematyką ukraińską, ponieważ konflikt wojenny toczy się za wschodnią granicą Polski i pojawiły się realne czynniki zagrażające bezpieczeństwu narodowemu Polski, takie jak słowne groźby wprost kierowane przez Rosję wobec Polski, antypolskie działania propagandowe i dezinformacyjne prowadzone przez Rosję oraz formy wojny hybrydowej realizowane przez Rosję wobec Polski. Niniejsza analiza ma na celu sprawdzenie, czy po trzech latach działań zbrojnych Rosji przeciw Ukrainie wskazane wyżej rozgłośnie radiowe nadal w wymiarze systemowym (serwisy tematyczne, istnienie redakcji tematycznych, serwisy w języku ukraińskim) gotowe są na dostarczanie wiadomości z Ukrainy i dla obywateli tego kraju, zamieszkujących obecnie na terytorium Polski.

1. Treści poświęcone Ukrainie w Polskim Radiu dla Zagranicy

Polskie Radio dla Zagranicy to międzynarodowy kanał polskiego radia publicznego, działający od 1936 r. (Wielopolska-Szymura 2018). Głównym celem towarzyszącym utworzeniu tego radia było dostarczanie informacji polskim obywatelom mieszkającym za granicą, w tym Polakom mieszkającym za wschodnią granicą kraju, dla których nadawano w języku rosyjskim. Cel ten utrzymany został również po II wojnie światowej, a także w czasie transformacji ustrojowej po 1989 r. Rozszerzono wtedy nadawanie programów do nowo odrodzonych wschodnich sąsiadów Polski – Litwy, Łotwy, Estonii, Białorusi i Ukrainy. W ramach rozgłośni utworzono wówczas odrębne redakcje językowe – Redakcję Białoruską, Redakcję

Litewską, Redakcję Polską, Redakcję Rosyjską i Redakcję Ukraińską, a ponadto Redakcję Angielską, Redakcję Niemiecką i Redakcję Hebrajską – w których przygotowywano programy przeznaczone dla poszczególnych grup odbiorców zamieszkujących różne dalsze obszary świata. Programy tworzono już nie tylko dla diaspory Polaków, lecz także z myślą o obywatelach krajów, do których nadawano. Głównymi tematami były kwestie wzajemnych relacji, omawiano ponadto kwestie polityczne, ekonomiczne i kulturalne związane z Polską i jej relacjami z państwami zamieszkanymi przez Polonię.

Od 2017 r. Polskie Radio dla Zagranicy emituje programy w sześciu językach – oprócz dotychczas używanych, wspomnianych wcześniej – wprowadzono ponownie emisję w języku angielskim, z którego zrezygnowano przy wcześniejszych przekształceniach programowych stacji. Było to związane z rozszerzeniem strategii nadawczej na szeroko pojętą publiczność międzynarodową, jako forma promocji Polski na arenie międzynarodowej. Programowi nadano ponadto nazwę Radio Poland, która funkcjonuje jako alternatywna nazwa, ale nie zlikwidowano oficjalnej nazwy Polskie Radio dla Zagranicy.

PR dla Zagranicy transmituje programy za pomocą różnych technik nadawczych: analogowo na falach FM i AM na terenie Białorusi (j. białoruski), Rosji (j. rosyjski), Litwy (j. polski i j. białoruski) na antenie Radia Znad Willi, w Ukrainie (j. polski) na antenie Radia Niezależność z Lwowa, ponadto w języku ukraińskim na antenie Hromadskiego Radia. Polskie Radio dla Zagranicy jest finansowane ze środków z abonamentu radiowo-telewizyjnego oraz dotacji budżetowych, podobnie jak pozostałe spółki radiowe Polskiego Radia. W okresie obejmującym działalność radia po ataku Rosji na Ukrainę otrzymało środki w wysokości 17 mln 338 tys. w 2022 r. (Sprawozdanie... 2023, 83) oraz 21 mln 253 tys. w 2023 r.[1] (Sprawozdanie… 2024, 120).

Program Polskiego Radia dla Zagranicy dzieli się na pasma Radio Poland (emisja po angielsku i niemiecku), Polish Radio External Service DAB+ (emisje we wszystkich językach emisyjnych) i PRdZ External Wschód (emisje w językach wschodnich oraz polskim, angielskim i niemieckim), w których poszczególne redakcje językowe zamieszczają swoje audycje i materiały dziennikarskie. Program radiowy nadawany jest całą dobę, jednak część audycji ma charakter powtórkowy. Pasma językowe nadawane są w układzie cyklicznym naprzemiennym w ciągu doby, trwają od 30 do 60 minut.

Mimo że Radio Poland przede wszystkim koncentruje się na promocji Polski i polskiego punktu widzenia w świecie, to treściom na temat Europy Wschodniej, w tym Ukrainy, poświęca osobne miejsce w ramówce i emituje je pięć razy na dobę w audycji Europe East.

---

[1] Kwoty nie obejmują kosztów rozpowszechniania programów, które w budżecie ujęte są osobno.

Tabela 1. Audycje Radia Poland

Audycja	Emisje
News from Poland – Balance – Focus	00.00, 2.00, 4.00, 14.00, 16.00, 18.00
Q&A – Chart Show	1.00, 5.00, 7.30, 10.30, 13.00, 19.00
What's Up	1.30, 9.00, 12.00, 17.00, 23.30
Day in Life – High Note	3.00, 11.00, 15.00, 21.00
Central Europe Today	3.30, 7.00, 11.30
From the Archives-Around Poland	5.30, 15.30
Europe East	6.00, 8.30, 10.00, 17.30, 23.00
Balance – Focus	6.30, 9.30, 12.30
Polish Fusion – Offside	21.30
News From Poland – Polish Fusion – Offside	20.00, 22.00
Das Infomagazin aus Polen	8.00, 13.30, 19.30

Wśród audycji Radia Wschód (tabela 2) przeważają przekazy nadawane w języku rosyjskim, w ciągu doby jest dwadzieścia emisji, po siedem emisji mają przekazy po białorusku i polsku, redakcja ukraińska przygotowuje sześć emisji, natomiast niemiecka i angielska po jednej. Z kolei cyfrowy program Polskiego Radia dla Zagranicy, jak obrazuje tabela 3, oprócz audycji przygotowanych przez redakcje językowe, retransmituje również audycje Radia Swoboda, Radia BBC oraz RFI – wszystkie zaliczają się do systemu nadawczości międzynarodowej i działają na rzecz swobodnego przepływu informacji (Puddington 2009, 36; Semelin 1999, 35-36). Częstotliwość emisji w języku ukraińskim jest mniejsza niż widać to w tabeli 2, jednak należy podkreślić, że sprawom Ukrainy poświęcono osobny kanał radiowy, omówiony poniżej.

Tabela 2. Audycje External Wschód (Radio Wschód)

Audycje redakcji językowych	Emisje
Redakcja Rosyjska	1.00, 1.30, 2.00, 2.30, 6.30, 7.00, 8.00, 9.30, 10.00, 10.30, 11.30, 13.00, 13.30, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 19.30, 20.00, 23.00
Redakcja Białoruska	00.00, 4.00, 5.00, 15.30, 16.30, 21.00, 22.30
Redakcja Ukraińska	3.30, 6.00, 7.30, 19.00, 20.30, 23.30
Redakcja Polska	00.30, 3.00, 8.30, 11.00, 12.00, 17.30, 22.00
Redakcja Angielska	14.00
Redakcja Niemiecka	18.00

Tabela 3. Polish Radio External Service DAB+

Audycje redakcji językowych	Emisje
Russian Broadcast	0.00, 1.15, 4.00, 13.00, 15.00, 17.00, 18.30, 22.30
Ukrainian Broadcast	00.30, 4.30, 19.00
English Broadcast	1.00, 1.45, 3.00, 6.30, 7.30, 9.30, 11.00, 14.00, 16.00, 20.00, 21.30, 23.00
German Broadcast	13.30, 19.30
Belarusian Broadcast	15.30
Polish Broadcast	17.30, 21.00
BBC WS Newsday – BBC Hot Bird	8.00
RFI Eutelsat 9E RFI Divers4	6.00, 7.00
Radio Svoboda	2.00, 5.00
Radio Svoboda – Radio Svoboda Hot Bird	10.00

2. Audycje w Polskim Radiu dla Ukrainy

Odrębny program Polskie Radio dla Ukrainy został utworzony 17 marca 2022 r. po ataku Rosji na Ukrainę. Antena ta istnieje na podstawie działalności Redakcji Ukraińskiej Polskiego Radia dla Zagranicy, która przygotowuje równolegle audycje dla stacji głównej (pasmo Radio Wschód i PRdZ DAB+) oraz dla nowo wyodrębnionej anteny przeznaczonej dla Ukrainy. W efekcie wydłużono czas nadawania dla tego pasma radiowego i rozbudowano zarówno serwis informacyjny online, jak i poszczególne elementy ramówki. Całość jest emitowana i publikowana w języku ukraińskim, a audycje przeznaczone są dla ludności ukraińskiej mieszkającej w Polsce i w Ukrainie. Na antenie radia oraz w serwisie online pojawiają się również cykle poświęcone mniejszości polskiej w Ukrainie. Programy PR dla Ukrainy nadawane są z wykorzystaniem różnych technologii transmisyjnych. Można odbierać je za pośrednictwem satelity Eutelsat, na falach naziemnych na terytorium Ukrainy na antenie Hromadskiego Radia oraz Radia Bałtyckie Fale 1386 AM, w audycji porannej w godz. 7.00-7.30. Ponadto dostępne jest również przez transmisję cyfrową na terenie Polski w obszarze zasięgu emisji cyfrowej Polskiego Radia, a także przez streaming w Internecie na stronach www Polskiego Radia (w zakładce przypisanej Polskiemu Radiu dla Ukrainy). Polskie Radio dla Ukrainy uzyskało status programu wyspecjalizowanego, na wzór programów Polskie Radio Chopin czy Polskie Radio Dzieciom i innych, z odrębnym budżetem w ramach finansowania misji Polskiego Radia. W 2022 r. otrzymało 2 mln 911 tys. zł (Sprawozdanie... 2023, 83), natomiast w 2023 r. 7 mln 010 tys. zł[2] (Sprawozdanie…

[2] Kwoty nie obejmują kosztów rozpowszechniania programów, które w budżecie ujęte są osobno.

2024, 120), co świadczy o poważnym traktowaniu nadawczości na rzecz Ukrainy. Pozostałe redakcje językowe są finansowane w ramach budżetu Polskiego Radia dla Zagranicy, o czym wspomniano wyżej.

Serwis online Polskiego Radia dla Ukrainy podzielony jest na działy tematyczne, m.in. 1) Najnowsze wiadomości – ten serwis ma charakter bardziej uniwersalny, pełni rolę klasycznego serwisu wiadomości, zatem poruszane w nim tematy niekoniecznie odnoszą się do Ukrainy, są przeglądem najnowszych wydarzeń z Polski, Ukrainy, pozostałych krajów sąsiadujących z Polską oraz z innych części świata; 2) Przegląd prasy – skróty artykułów tłumaczone na język ukraiński z polskiej prasy i portali, takich jak „Gazeta Wyborcza", „Rzeczpospolita", „Dziennik Gazeta Prawna", „Puls Biznesu", „Polityka", „Newsweek. Polska", „Przegląd", „Wprost", „Sieci", „Do Rzeczy", „Polska Zbrojna", Polska Agencja Prasowa, Bankier.pl, Wirtualna Polska, Money.pl, FilaryBiznesu.pl i inne; 3) Polityka – zawiera doniesienia z polskiej, ukraińskiej i światowej polityki; 4) Ekonomia – w dziale tym omawiane są aktualne kwestie gospodarki ukraińskiej, m.in. jej relacje gospodarcze z Unią Europejską, Polską, politykę energetyczną, rynki inwestycyjne; gospodarki polskiej oraz innych gospodarek wpływających na rozwój ekonomiczny Ukrainy i Polski; 5) Unia Europejska – zawierający omówienie relacji ukraińsko-unijnych, przewodnictwa Polski w Radzie UE, ładu międzynarodowego, spraw Strefy Schengen czy ogólnej polityki unijnej; 6) Wybory 2025 – dotyczący toczącej się w Polsce kampanii wyborczej o urząd prezydenta RP; 7) Kultura – omawiający polsko-ukraińską współpracę kulturalną, ponadto relacjonujący wydarzenia kulturalne z Polski i Ukrainy; 8) Historia – zawiera omówienie wydarzeń z historii Polski i Ukrainy, również w kontekście losów polskiej i ukraińskiej diaspory, a także trudnych momentów wspólnej historii; 9) Społeczeństwo – to przegląd wszelkich tematów dotyczących życia ludzi w Polsce i w Ukrainie, ich codziennych spraw, trosk i radości; 10) W Polsce/ Porady konsularne – dział poradnictwa dla uchodźców z Ukrainy osiedlonych w Polsce, pomagający w załatwianiu spraw formalnych, w adaptacji do nowego środowiska społecznego i kultury; 11) Nauka – poświęcony tematyce innowacji technologicznych, badań naukowych, nowinek technicznych; 12) Codzienność – zawiera reportaże o różnych ciekawych zdarzeniach z życia Ukraińców i Polaków; 13) Lekcja muzyki polskiej – dział poświęcony polskiej piosence, muzyce instrumentalnej i muzyce rozrywkowej, a także wydarzeniom muzycznym w Polsce, życiu klubowemu i koncertowemu; 14) Literatura – zajmuje się tekstami literackimi literatury światowej, festiwalami książki i rynkiem wydawniczym; 15) Fake newsy – dział weryfikujący fałszywe informacje na temat wojny w Ukrainie, demaskujący rosyjską propagandę; 16) Nauka języka polskiego – zawiera materiały, krótkie lekcje multimedialne do nauki języka. Poza wymienionymi działami serwis online udostępnia nagrania archiwalnych audycji, przypomina najbardziej popularne materiały, zamieszcza zapowiedzi audycji itp.

W programie na żywo Radia dla Ukrainy nadawanych jest kilkanaście godzin audycji w ciągu doby, przeważnie w języku ukraińskim, ale obecny jest język polski (niekiedy j. angielski) w emitowanej muzyce. Ramówka obejmuje serwisy informacyjne, wypowiedzi ekspertów, wywiady, relacje z wydarzeń, np. kulturalnych czy politycznych. Zawiera dużą dawkę muzyki, prezentowanej przez ukraińskich DJ-ów. Poza przygotowywaniem audycji i serwisów informacyjnych online radio posiada profile w mediach społecznościowych (Facebook i Instagram), które na bieżąco aktualizuje. Kanał ma już bogate zbiory w postaci podcastów w języku ukraińskim[3], stanowiące zarchiwizowane audycje wyemitowane w radiu, pogrupowane według kategorii tematycznych, m.in. takich jak historia, historia Polskiego Radia, filozofia, polski folklor, literatura, kultura, sport i turystyka, uchodźstwo ludności ukraińskiej, dezinformacja i fake newsy.

3. Polskie Radio a tematyka ukraińska – analiza wybranych przekazów radiowych

Wstępną eksplorację tematyki związanej z Ukrainą przeprowadzono w okresie 1.12.2024 r. a 31.12.2024 r. na stronach internetowych Polskiego Radia, miała ona charakter jakościowy. W wyszukiwaniu zastosowano słowo kluczowe (tag) *Ukraina*, natomiast uzyskane wyniki są zbiorczym zestawieniem i przeglądem serwisów i audycji pochodzących z różnych anten Polskiego Radia – PR Jedynki, Redakcji Polskiej Polskiego Radia dla Zagranicy, Polskiego Radia 24, Dwójki PR, Trójki PR. Tematyka ukraińska pojawiała się w serwisach informacyjnych i publicystyce radiowej, m.in. wywiadach, reportażach czy debatach radiowych.

Wyniki można skategoryzować według poniższych grup tematycznych: 1) Działania wojenne: Relacje z przebiegu walk na froncie; Informacje o atakach rakietowych i dronowych; Analizy militarne i komentarze ekspertów; Informacje o stratach i zniszczeniach; 2) Pomoc humanitarna: Informacje o pomocy dla uchodźców; Relacje z działań organizacji humanitarnych; Informacje o zbiórkach i akcjach pomocowych; Informacje o pomocy medycznej; 3) Polityka i dyplomacja: Relacje z działań politycznych i dyplomatycznych; Informacje o spotkaniach i rozmowach międzynarodowych; Analizy sytuacji politycznej w Ukrainie i wokół niej; Informacje o sankcjach nakładanych na Rosję; 4) Sytuacja społeczno-gospodarcza: Informacje o sytuacji gospodarczej w Ukrainie; Relacje o życiu codziennym Ukraińców w warunkach wojny; Informacje o problemach społecznych i humanitarnych; Informacje o problemach z zaopatrzeniem w energię elektryczną; 5) Kultura i tożsamość: Informacje o ukraińskiej kulturze i historii; Relacje o działaniach na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego; Informacje o muzyce i artystach z Ukrainy.

[3] https://podcasty.polskieradio.pl/antena/polskieradiodlaukrainy (accessed: 13.12.2024).

Warto podkreślić, że wskazane kategorie często się przenikają, co odzwierciedla złożoność sytuacji w Ukrainie. Temat Ukrainy w omawianym okresie pojawiał się często w powiązaniu z Rosją, co oczywiste w kontekście wojny, a także USA, Polską, NATO, Unią Europejską czy szerzej Europą, a także Koreą Północną i Koreą Południową oraz Słowacją. Poniższa tabela 4 przedstawia ilościowe zestawienie materiałów radiowych poświęconych Ukrainie, pogrupowanych według wymienionych powyżej kategorii. Materiały ujęte w tabeli 4 stanowią zawartość audycji i serwisów internetowych i pochodzą jedynie z siedmiu kolejnych dni omawianego okresu – 25.12.2024 – 31.12.2024. Tabela zawiera 42 pozycje, a daty emisji bądź publikacji wskazują, że w ciągu każdego dnia pojawiało się pomiędzy 2 a 9 materiałów poświęconych Ukrainie, przy czym nie dokonywano statystycznej analizy ilościowej, zestawienie służyło eksploracji elementów programowych w Polskim Radiu.

Tabela 4. Tematy poświęcone Ukrainie

Kategoria tematyczna	Liczba tekstów
Działania wojenne	22
Pomoc humanitarna	1
Polityka i dyplomacja	14
Sytuacja społeczno-gospodarcza	3
Kultura i tożsamość	2
Suma	42

We wskazanym tygodniu w kategorii powiązanej z Ukrainą ponad połowa (22 materiały) tematów dotyczyła przebiegu działań wojennych, w których omawiano kolejne ataki Rosji oraz ataki odwetowe Ukrainy, straty po obu stronach, zbrojenia, ekwipunek, sytuację żołnierzy, np. północnokoreańskich, czy sytuację ludności cywilnej na linii frontu. Spora część materiałów (14) odnosiła się do spraw dyplomatycznych, głównie relacji amerykańsko-ukraińskich, m.in. wsparcia finansowego i militarnego USA, włączanie się USA do rozmów pokojowych, wizyta W. Zełeńskiego w Stanach Zjednoczonych. W omawianym okresie ukazały się doniesienia o spadającym poparciu dla „sprawy ukraińskiej" w Europie, o udziale żołnierzy północnokoreańskich w wojnie na Ukrainie, zaangażowaniu Białorusi w akcje propagandowo-dywersyjne przeciw Ukrainie, o różnicy zdań pomiędzy Słowacją a częścią państw w Europie w zakresie form i skali pomocy Ukrainie, o sankcjach nałożonych na Rosję i oligarchów oraz stosownych przez nich sposobach unikania sankcji, o postawie Polski i Polaków wobec Ukrainy, o formach rosyjskiej dezinformacji i propagandy. Pomimo okresu świątecznego, niewiele uwagi poświęcono codziennym sprawom Ukraińców w ich kraju lub przebywającym w Polsce, bądź Polaków mieszkających w Ukrainie. Wyemitowano

jeden krótki reportaż dotyczący remontu polskiego Ośrodka Rehabilitacji i Rekreacji Fundacji „Dajmy Nadzieję" we Lwowie oraz drugi prezentujący najnowszy projekt Kapeli Niwińskich, Orkiestra Galicja, który propaguje muzykę pogranicza polsko-ukraińskiego.

Przeanalizowane materiały mają głównie charakter informacyjny (wiadomość agencyjna), niektóre ukazały się w formie reportaży, wywiadów, artykułów czy relacji. Materiały cechuje negatywny wydźwięk skierowany wobec Rosji oraz wojny jako takiej, zawierają wyrażenia silnie wartościujące, wyrażające się m.in. w następujących sformułowaniach: „dramatyczna sytuacja", „skandaliczny atak", „mięso armatnie", „piekło wojny", „rosyjski dyktator", „rosyjskie zło", „wróg", „najeźdźca", „pewna śmierć", „terroryzuje", „przerażające doniesienia", „ogromne straty", „fałszywa narracja Putina", „nieludzki atak". Jednocześnie materiały zawierają proukraiński wydźwięk, często w formie pochwał na temat ukraińskich żołnierzy i cywilów oraz państw i osób wspomagających Ukrainę w wojnie z Rosją. W wypowiedziach pojawiają się opisy heroizmu, odporności, wdzięczności i solidarności w kontekście Ukrainy, np. „niesamowita historia", „bez wytchnienia pomaga", „ukraińscy obrońcy", „akt solidarności", „heroizmie narodu ukraińskiego", „niezłomnych obrońcach", „wdzięczności za solidarność". O pozytywnym nacechowaniu narracji wobec Ukrainy świadczy również użycie różnych części mowy o wartościującym charakterze, takich jak: heroizm, odwaga, determinacja, niezłomność, solidarność, wdzięczność, wolność, bezpieczeństwo, nadzieja, bohaterowie, obrona, wytrwałość, sprawiedliwość, siła, zadziwienie, uznanie, bezcenny itp.

Wnioski

Na podstawie dokonanej analizy można potwierdzić poczynione na początku założenia: polskie radio publiczne przyjęło na siebie obowiązek informowania o Ukrainie, włącza się w pomoc na rzecz Ukrainy i jej obywateli, pomaga w zwalczaniu rosyjskiej propagandy i dezinformacji. Semantyczna analiza jakościowa materiałów wyraźnie wskazuje na pozytywny sentyment wobec Ukrainy oraz negatywny wobec Rosji. Utworzenie odrębnego kanału radiowego, jakim jest Polskie Radio dla Ukrainy, przy jednoczesnym zachowaniu pasm nadawanych w języku ukraińskim na pozostałych antenach dla zagranicy PR, ponadto przyznanie odrębnego finansowania PR dla Ukrainy, wskazuje na szczególną pozycję tej grupy etnicznej, w kontekście oferty programowej, wynikającej z jej sytuacji geopolitycznej. Polskie Radio organizuje poradnictwo oraz różne formy wsparcia w zakresie pomocy uchodźcom, pomaga im również w adaptacji do życia w Polsce. Prowadzi serwisy fact-checkingowe, pomagające zwalczać dezinformację na temat Ukrainy.

Jednocześnie należy wskazać na pewne wady działalności omawianych kanałów radiowych, których struktura jest skomplikowana i niezrozumiała. Anteny i redakcje językowe funkcjonują pod kilkoma alternatywnymi nazwami (Radio Poland, Radio Polsha, External Wschód), w istocie oferując tę samą zawartość, a podawane na stronach RdZ linki do stron streamingowych nie są aktualne lub przekierowują do tego samego punktu, czyli Polskiego Radia dla Zagranicy. Nie działają także odnośniki do poszczególnych audycji redakcji językowych zamieszczonych w ramówce stacji. Również w aplikacji PR dla urządzeń mobilnych dublują się kanały radiowe Radio Poland i Radio Polsha (logo jest w j. rosyjskim), jednak oferują tę samą zawartość. W kontekście polityki programowej oraz zarządzania mediami sytuacja taka nie powinna się zdarzać. Mimo tych zastrzeżeń należy pozytywnie ocenić zaangażowanie zarówno decydentów i dziennikarzy Polskiego Radia, jak i władz Polski, dzięki którym ludność ukraińska, znajdująca się w kryzysie wojennym, może kultywować własną tożsamość na bazie audycji przygotowanych specjalnie dla niej.

Bibliografia

Allan, S. (2006), Kultura newsów. Kraków.

Antoine, F. (2016) Analyse l'offre radiophonique, [in:] Antoine, F. (ed.) Analyser la radio. Méthodes et mises en pratique. Louvain-La-Neuve, 77-82.

Bansal, K. (2003), International News Coverage In Four Indian Newspapers, [in:] Media Asia 30, 31-40.

Chang, T. K. (1998), All countries not created equal to be news: World system and international communication, [in:] Communication Research 25 (5), 528-563.

Galtung, J. | Ruge, M. H. (1965), The Structure of Foreign News, [in:] Journal of Peace Research 2 (1), 64-91.

Golan, G. J. (2006), Inter-Media Agenda Setting And Global News Coverage, [in:] Journalism Studies 7, 323-333.

McCombs, M. (2008), Ustanawianie agendy. Media masowe i opinia publiczna. Kraków.

McQuail, D. (2012), Teoria komunikowania masowego. Warszawa.

Puddington, A. (2009), Rozgłośnie Wolności. Tryumf Radia Wolna Europa i Radia Swoboda w zimnej wojnie. Toruń.

Semelin, J. (1999), Wolność w eterze. Lublin.

Shoemaker, P. | Vos, T. (2009), Gatekeeping Theory. New York.

Sprawozdanie… (2023), Sprawozdanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z działalności w 2022 roku, [w:] https://www.gov.pl/web/krrit/sprawozdanie-i-informacja-z-dzialalnosci-w-2022-roku (accessed: 15.12.2024).

Sprawozdanie… (2024), Sprawozdanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z działalności w 2023 roku, [w:] https://www.gov.pl/web/krrit/sprawozdanie-i-informacja-z-dzialalnosci-w-2023-roku (accessed: 15.12.2024).

Szydłowska, M. | Doliwa, U. (2024), Wojna w Ukrainie – strategie dostosowawcze Polskiego Radia Olsztyn, [w:] Przegląd Wschodnioeuropejski 15 (2), 275-290.

Vreese de, C. H. (2005), News Framing: Theory and Typology, [in:] Information Design Journal + Document Design 13 (1), 51-62.

Wielopolska-Szymura, M. (2018), International radio broadcasting – a case of Radio Poland – an external service of Polish public radio, [w:] Preferencje Polityczne 19, 91-103.

Wielopolska-Szymura, M. (2019), Rozgłośnie BBC World Service, Radio France Internationale i Voice of America w komunikowaniu międzynarodowym. Od propagandy do dyplomacji publicznej. Katowice.

Wójciszyn-Wasil, A. | Białek-Szwed, O. (2023), Medialny obraz wojny w Ukrainie. Analiza wybranych polskich reportaży prasowych i radiowych (2022-2023), [w:] Literaturnyy Protses: Metodolohiya, Imena, Tendentsiyi (22), 6-14. [Літературний Процес: Методологія, Імена, Тенденції (22), 6-14.]

Wu, H. D. (2000), Systemic Determinants of International News Coverage: a Comparison of 38 Countries, [in:] Journal of Communication 50, 110-130.

Wu, H. D. (2007), A brave new world for international news? Exploring the determinants of the coverage of foreign news on US websites, [in:] International Communication Gazette 69 (6), 539-551.